

Németh József:

## Kerecsényi Edit köszöntése

Közel negyven esztendeje, hogy kezdő tanárként a Göcseji Múzeumban felfigyeltem az előadói asztal mögött álló fiatal, kedves, szemüveges hölgyre, aki nagy átéléssel idézte fel a megye történetének egy 17. századi, a török elleni harcokkal kapcsolatos epizódját. Akkor csak a nevét jegyeztem meg: Kerecsényi Edit, a nagykanizsai múzeum igazgatója volt.

1960 végétől, már a megyei tanács munkatársaként, rendszeresebb – hivatalos célú, de sohasem hivatalos hangulatú – találkozásaink, gyakori vitáink révén kezdtem igazán tisztelni, becsülni. Mivel kötelességem volt személyi anyagába betekinteni, életútját is megismerhettem.

Bölcsője abban a városban ringott, melyet mindmáig szolgál: Nagykanizsán született 1927. szeptember 1-jén. Kistisztviselő család ötödik gyermeke, mind az öt egyetemet végzett. 1946-ban iratkozott be a Pázmány Péter Tudományegyetemre. Magyar-német szakos tanárjelöltként kezdte, az átszervezések miatt néprajzos-középkori régész-művészettörténész muzeológusi diplomát vehetett kézhez 1951 elején.

Még egyetemi hallgató, amikor a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja megbízta a nagykanizsai Városi Múzeum és Könyvtár átvételével.

1961-től gyakran megfordulva az akkor már Thúry György nevét viselő múzeumban, elcsodálkoztam Kerecsényi Edit egy évtizednyi munkájának eredményein. 1950-ben a múzeum és a könyvtár együtt elfért a gimnázium két termében. A gyűjtemény jórésze, leltárkönyve is elpusztult a háború idején. 1950-ben 2762 tárgy volt a raktárban, több mint a fele természettudományi és numizmatikai, mindössze 372 néprajzi, az is leltározatlan. 1961-ben már 13.366 darabról tudósít a statisztika, különösen figyelemre méltó volt a néprajzi gyarapodás: 4174 darabot számlált. 1953-ban megnyílt az első állandó kiállítás is.

Ma már alig érthető, hogyan volt erre képes a fiatal múzeumvezető, hiszen 1951-ben mindössze egyetlen hivatalos egységét kapott társul, 1953-ban két mellékfoglalkozású teremőrt, később egy mellékfoglalkozású adminisztrátort. Az első restaurátort 1963-ban alkalmazhatta. Az időben a történész, a gyűjteménykezelő, a fotós, az adattáros, a könyvtáros, a népművelő még ismeretlen fogalom volt a zalai múzeumokban. Nagykanizsán 1975-ben nevezhették ki az első régészt.

Kerecsényi Edit 1950–1983 között, 33 évig állt az általa felnövelt intézmény élén. Ebből negyedszázadon át egyetlen muzeológusként dolgozva országos mércével mérve is számottevő néprajzi és történeti gyűjteményt hozott létre. A mintegy 20.000 tárgy a maga részletes adattári anyagával, jórészt az Edit által készített fotótárával együtt Nagykanizsa város és Dél-Zala történetének, néprajzának szinte teljes képét adja.

A magyar múzeumi közvélekedés hajlamos arra, hogy egy életmű tudományos sommázataként, mércéjeként csak a nyomtatásban megjelent tanulmányokat tegye mérlegre. Aki rendezett már kiállítást, az tudja, hogy egyik-másik bemutató szakmai előkészítése néha több munkát, kutatást igényel, mint a téma tanulmányban történő kifejtése. Kerecsényi Edit azon negyedszázadnyi időben, amíg egyetlen muzeológusként dolgozott Nagykanizsán, mintegy 100 időszaki kiállítást rendezett-szervezett: az időszak első felében évente négyet-ötöt, később tizet-tizenkettőt is. (Néprajzit, történetit, képzőművészeti, néha természettudományit.)

E tevékenysége nem szorult be intézménye az időben meglehetősen szűkös falai közé. A részletes számbavétel helyett csak a számomra emlékeztetéseket sorolom: Zalaszentbalázson, Tótszerdahelyen, Letenyén, Pogányszentpéteren, Balassagyarmaton, majd később Kecskeméten, Szentesen, Szombathelyen örülhettem sikerének. Három nagy állandó kiállítás fűződik nevéhez, köztük a ma is látható: Az erdő és az ember Zalában. 14 esztendeje nyílt meg, 1983 őszén, s a téma sokoldalú feldolgozásával (történet, néprajz, természettudomány, üzemszervezés) méltán aratott elismerést, és ma sem tűnik avultnak.

Amikor idén szeptember 1-jén felhívtam, hogy születésnapján köszöntsem, elgondolkodtam: alighanem a régi típusú muzeológus-generáció egyik kiemelkedő tagjának számát tárcsázom. Olyan kollégáét, akit nehéz, küzdelmes hivatali munkája során nem vonulhatott vissza egy szűkebb szakág elefántcsont tornyába, aki kénytelen volt sokféle témával foglalkozni. Olyan kollégáét, akinek jó sorsa megadta, hogy sokfelé figyeljen, sok emberrel, témával kerülhessen kapcsolatba, s akinek nem terhet, hanem örömet okozott, hogy tudását megoszthatta az őt felkereső sok-sok érdeklődővel.

Kerecsényi Edit életművének elszakíthatatlan részét képezi, hogy évtizedeken át ösztönzője, segítője lehetett

a zalai nép hagyományait újjáélesztő szakköri mozgalomnak, a népi textilművészet megújulásának. Ki tudná ma már megmondani, hogy hány száz, hány ezer órát fordított az őt tanácsért felkereső szakkörvezetőkre, mennyi segítséget adott az általa gyűjtött textilek, faragványok példaként felmutatásával. Korábbi vitáink egy része azzal volt kapcsolatos, hogy szabad-e annyi időt áldoznia az ő szakértelmében és jó szívében reménykedő pályázók, szakdolgozatos írók istápolására, mint ő tette. Akkor nem adtam neki igazat, ma már hajlok annak belátására: nem térhetett ki a kérések elől.

Nem akart menekülni az elvégezhető feladatok elől akkor sem, amikor 1983 végén nyugdíjba vonult. Évenként keresztül dolgozott régi munkahelyén, változatlan kedvvel, lelkesedéssel. Tette azért is, mert mindmáig nem sikerült megtalálni utódját: a néprajz szakot elvégzők ma már alig vállalnak vidéki múzeumi munkát.

Új feladatot is magára vett. Észrevette, hogy a valaha Zala megyéhez tartozott Alsólendva környéke még ma is számos néprajzi meglepetést tartogat, a politikai, gazdasági és nyelvi elszigeteltség sok-sok régi szokást, népművészeti értéket megőrzött. Olyanokat is, melyek már Göcsejben sem találhatók. Szerencsére, a lendvai galéria igazgatója, Király Ferenc a hetési kincsek gyönyörű gyűjteményét mentette meg. Kerecsényi Edit ezek szakmai feldolgozását, a hiányzó adatok felgyűjtését vállalta magára, s végzi ma is sikerrel. Kutatási eredményeit több közleményben is publikálta. E munkájában állandó segítője – ha kell fotósa, fuvarosa – életének negyedszázada megtalált jó társa, Berentés Tamás.

Amikor Kerecsényi Edit számot vet a maga mögött hagyott évtizedekkel, jóleső érzéssel nézheti végig publikációinak jegyzékét is. Szép számmal vannak, közülük alig olyan, melyet kikezdett, feleslegessé tett volna a megjelenésük óta eltelt idő. Mivel a teljes bibliográfia is itt olvasható, most csak a szívemhez közelebb állókat említem, melyeket én is, aki nem vagyok etnográfus, előadásokra készülve gyakran fellapozok.

Talán legjelentősebb vállalkozása volt a Mura menti horvátok története és anyagi kultúrája című, magyarul és horvátul is megjelent tekintélyes kötete. Legtöbben forgatják (néha a nélkül, hogy Edit asszonyra gondolnának) a Zala megye földrajzi neveit tartalmazó gyűjteményt, melyben Nagykanizsa város és a letenyei járás névanyagát ő szerkesztette, egészítette ki, igen sok néprajzi ismeretet is közölve benne. A letenyeiek nemcsak a község – ma már város – múltját bemutató kiállításaira

emlékezhetnek jó szívvvel, hanem a település történetét összegző kötet első részét is neki köszönhetik.

Aligha van Zala megyében olyan hímző szakkör, ahol ne forgatnák a zalai népi hímzésekről készített útmutatóját, példatárát. Egyetemi doktori disszertációnak készült, alpművé sikeredett A népi méhészkedés története Nagykanizsa környékén című monográfiája. 1969-ben csak kis példányszámban jelent meg, szűk szakmai közönséghez juthatott el, érdemes lenne újra közreadni. Ugyancsak célszerű lenne nagyobb körhöz eljuttatni a Zala megye néprajzi csoportjait jellemző kis füzetét. Magam a megye művelődéstörténetének kutatása közben nem tudom nélkülözni a Zalai Gyűjtemény 21. kötetében megjelent Nagykanizsa társadalma és egyleti élete 1900 táján című Kerecsényi-tanulmányt. Nagy kár, hogy rajta kívül álló okok miatt immár több mint két évtizede kéziratban rejtőzik a Zala megye helytörténeti lexikona részére írt sok-sok falutörténete a volt letenyei és nagykanizsai járásból.

Amikor kértem, hogy állítaná össze fontosabb publikációinak jegyzékét, szerényen jegyezte meg, hogy ebbéli tevékenysége nem különösebben jelentős. Az ide mellékelt lista ennek ellenkezőjét bizonyítja. Még akkor is tiszteletre méltó életművet jelezne, ha nem egy szívós intézményszervező, gyűjtő, kiállító munka mellett jött volna létre. Szerencsére, e bibliográfia sem lezárt: Editnek négy újabb elfogadott tanulmánya – egyik szlovénra fordítva – várja a megjelenést, s tudom, újabbak is készülőkben vannak.

Kerecsényi Edit első jelentősebb gyűjtését fél évszázada, még egyetemistaként, Kiskomárom környékén végezte, a szabadságharc szóbeli emlékeit kutatta. Azóta sokféle témával foglalkozott, s mégis mindegyik tanulmánya ugyanarról szól: Zaláról és közvetlen környékéről. Egy részük különböző kongresszusokon hangzott el, itthon is, külföldön is. Némelyikük ma már alig hozzáférhető, hiszen konferencia-kiadványokban, vegyes tartalmú gyűjteményes kötetekben jelent meg. Jó lenne, ha 5 esztendő múlva, 75. születésnapján eddig megjelent és még várható tanulmányaiból válogatott kötetel köszönhetnénk őt. Nemcsak neki jelentene ez ajándékot, hanem mindenkinek, aki megyénk múltja iránt érdeklődik, aki az itt élt elődök kultúráját fontosnak tartja.

Köszönjük az eddig végzett sikeres munkát, a szívósságot, a megmentett értékeket, a kiállításokat, a tanulmányokat. Egészséget, kedvet és lehetőséget kívánunk a tervezett kutatásokhoz, az újabb publikációkhoz.

**Kerecsényi Edit megjelent tudományos és népszerűsítő munkái****Önálló kötetek:**

1. A népi méhészkedés története, formái és gyakorlata Nagykanizsa környékén. Néprajzi Közlemények XIII. 1969. 3–4. 276 l.
2. Zala megye népi hímzései I. Zalai fehérhímzések. Budapest, 1975. 123 l.
3. Zala megye néprajzi csoportjai. Budapest, 1979. 40 l.
4. Povijest i materijalna kultura pomurskih Hrvata. Budapest, 1982. Tankönyvkiadó. 390 l.
5. A Mura menti horvátok története és anyagi kultúrája. Zalai Gyűjtemény 20. Zalaegerszeg, 1983. 369 l.
6. Távol a hazától ... Lendva vidéki magyar kívándorlók és vendégmunkások. Lendva, 1994. 97 l.

**Kötet szerkesztője:**

A nagykanizsai Thúry György Múzeum jubileumi emlékkönyve 1919–1969. Nagykanizsa, 1972. 488 l.

**Társzerző kötetben:**

1. Zala megye földrajzi nevei. Szerk.: Papp László – Végh József. A kötetben a letenyei járás és Nagykanizsa. Zalaegerszeg, 1964. 403–500 és 584–593 l.
2. Kanyar József – Kerecsényi Edit – Knézy Judit: Fejezetek Pogányszentpéter történetéből kötetben a Pogányszentpéter anyagi műveltsége rész. 36–81 l. + fotók. Kaposvár, 1967.
3. Kerecsényi Edit – Tóth Oszkár: Letenye története. Letenye, 1992. kötetben Letenye története a nyilas hatalomátvételig című első rész. 7–76 l. + fotók.

**Tanulmányok, jelentősebb cikkek, konferenciákon elhangzott előadások, útikönyvekben megjelent munkák:**

1. Világítási módok és eszközök Komáromvároson. Néprajzi Értesítő 36. 1954. 201–214 l.
2. Az asszonyok fejviseletének alakulása Kiskomáromban és környékén az elmúlt 90 év alatt. Népr. Ért. 39. 1957. 123–147 l.
3. A pátrói „ajándékfa” Néprajzi Közlemények 4. 1959. 130–135 l.
4. A baromfi ültetése és keltetése Galgamácsán. Népr. Közl. 4. 1959. 204–243.
5. Fehérhímzéses viseleti darabok Nagykanizsa környékéről. Göcseji Múzeum jubileumi emlékkönyve 1950–1960, Szerk.: Szentmihályi Imre. Zalaegerszeg, 1960. 303–329 l.
6. Adatok a Tanácsköztársaság nagykanizsai történetéhez. Legújabb Kori Történeti Múzeum évkönyve III–IV. Budapest, 1963. 75–114. l.
7. Zalai idegenvezető. Szerk.: Sümegi Béla c. kötet-

- ben a Nagykanizsa fejezet + fotók. 67–86 l. Zalaegerszeg, 1964.
8. Kéregedények a Thúry György Múzeumban. Ethnographia LXXXI. Budapest, 1970. 545–555 l.
9. Adatok egy régi murakeresztúri horvát ház építéséhez és berendezéséhez. „Zbornik za narodni život i običaje” 45. Zágráb, 1979. 379–399 l.
10. Nagykanizsa története. Megjelent A felszabadult Nagykanizsa 25 éve c. kötetben. Szerk.: Bodnár Miklós – Petike Antal, Nagykanizsa, 1970. 7–16. l.
11. A Thúry György Múzeum története. A nagykanizsai Thúry György Múzeum jubileumi emlékkönyve 1919–1969. c. kötetben. Szerk.: Kerecsényi Edit. Nagykanizsa, 1972. 9–67 l.
12. századi sírok Letenyén. Folia Archaeologica XXIV. Budapest, 1973. 135–151 l.
13. A szabadságharc kora a Zalakomár környéki nép emlékezetében. Zalai Tükör 1974. I. Zalaegerszeg, 141–167 l.
14. Adatok Nagykanizsa egészségügyének fejlődéséhez 1690-től 1885-ig. Megjelent: A nagykanizsai kórház története című kötetben. Szerk.: Kocsán Katalin. Nagykanizsa, 1974. 7–30 l.
15. Adatok a Zala megyei fazekasság történetéhez és értékesítési kérdéseire. Kutatások a gazdasági és társadalmi élet szolgálatában. Dél-dunántúli konferencia. Szekszárd, 1975. Szerk.: Babics András. Szekszárd, 1975. 79–89 l.
16. A ruházati ipar mesterei Zala vármegyében 1770–1925. Baranya, Somogy, Tolna és Zala megyék regionális tudományos tanácskozása. Siófok 1977. Szerk. Kanyar József és Troszt Tibor. Kaposvár, 1978. 217–232 l.
17. Adatok Nagykanizsa településtörténetéhez a „Polgárok Lajstroma” (1745–1826) alapján. Zalai Gyűjtemény 8. Zalaegerszeg, 1978. 115–134 l.
18. A nagykanizsai Guttman család felemelkedése a nagyburzsoáziába. Zalai Gyűjtemény. 12. Zalaegerszeg, 1979. 147–166 l.
19. Jesenski narodni običaji hrvata kraj Mure. Le Folklore Macedonien (Materiaux du vi Symposium International du folklore Balkanique) Ohrid, 1979. XII. 23. Skopje, 1979. 41–46. l.
20. Uloga tvrtke H.S Gutmann u razvitku kapitalizma u Madarskoj. Megjelent a Zbornik radova „Kombinat Belišće kao činilac privrednog razvoja” c. akadémiai kiadványban. Szerk.: Roglic, Josip. Osijek, 1980. 195–198 l.
21. 100 év népi lakáskultúrájának alakulása Csurgón. Somogy Néprajza 2. Anyagi kultúra. Szerk.: Knézy Judit. Kaposvár, 1980. 13–60 l.
22. Die Kroaten im Komitat Zala. Minderheiten und Regionalkultur (Vorträge des 4. Internationalen

- Symposiums Ethnographia Pannonica in Bernstein 1978) Veröffentlichungen der Ethnographia Pannonica Austriaca I. Szerk.: Olaf Bockhorn – Károly Gaál – Irene Zucker. Wien, 1981. 183–203. l.
23. Kézműves ipartörténeti gyűjtések és kutatások Zala megyében. VEAB Értesítő IV. Kézművesipartörténeti szimpózium. Veszprém, 1981, 160–162 l.
24. Prilagodavanje nevjeste životu u zadruzi u hrvatskim selima na Muri. „Zena u seoskoj Kulturi Panonije”. Zagreb, 1982. Szerk.: Dunja Rihtman Augustin 59–66 l. (Elhangzott az Ethnographia Pannonica kongresszuson Vinkovciban, 1980-ban)
25. A Mura menti horvátok házassági kapcsolatai. Zalai Gyűjtemény 18. kötet. Zalaegerszeg, 1983. Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból. 243–258 l.
26. Bracni odnosi Hrvata u zupanije Zala. Ethnographija Juznih Slavena u Madjarskoj VI. Budapest, 1984. Tankönyvkiadó, 7–47 l.
27. Az erdő jelentősége a zalai parasztság XVIII–XIX. századi gazdálkodásában. Megjelent az 1983. évi Dél-dunántúli Regionális Tanácskozás c. kötetben. Zalaegerszeg.
28. Nagykanizsa útikönyv c. kötetben Nagykanizsa környékének néprajza és a Városnéző séták Nagykanizsán c. fejezetek + fotók. Nagykanizsa, 1984. 78–101. és 119–154.
29. Nagykanizsa társadalma és egyleti élete 1900 táján. Zalai Gyűjtemény 21. Zalaegerszeg, 1985. 105–120 l.
30. A zalai horvát falvak oktatási és közművelődési viszonyainak fejlődése a felszabadulástól napjainkig. Megjelent az Évkönyv 1985. c. kötetben. Szerk.: Jakabfi Rudolf Zalaegerszeg, 1985.
31. Review of Historical Demography Communications de demographie historique. Szerk.: Kovacsics J. kötetben. The Population of Croat Villages in Zala. County as Reflected in Historical Demography. Budapest, 1986. 7–53 l.
32. Szentmihályi Imre (1924–1986). Zalai Gyűjtemény 25. Zalaegerszeg, 1986. 3–4 l.
33. Dél-zalai hímes szöttek I. Takácsszöttek. Zalai Gyűjtemény 25. Zalaegerszeg, 1986. 243–272 l.
34. Adatok Nagykanizsa benépesedéséhez: A „Polgárok Lajstromába” 1745–1825 között bejegyzett személyek foglalkozás és születési hely szerinti összetétele. VI. Kézművesipartörténeti Szimpózium Veszprém, 1988. nov. 15–16. Szerk.: Nagybakay Péter – Németh Gábor Budapest, 1989. 225–232 l.
35. A szlovéniai magyar néprajzi kutatások újabb eredményei. A határainkon kívüli magyar néprajzi kutatások II. (Az 1988. október 17–18-án Egerben tartott országos konferencia anyaga.) Szerk.: Petercsák Tivadar. Budapest, 1989. 32–37 l.
36. A kender termelése és feldolgozása Letenyén I. Az elvetett kendertől a fonálig. Zalai Múzeum 2. 1990. Zalaegerszeg, 231–254 l.
37. A tüzelőberendezések változása Dél-Zalában a XIX. században. Dél-Dunántúl népi építészete Szerk.: Cseri Miklós. Pécs, 1991. 225–265 l.
38. A Lendva-vidéki (szlovéniai) magyarok népi kultúrájának ápolása. Nemzetiség-Identitás. Szerk.: Eperjessy Ernő – Krupa András. Békéscsaba-Debrecen, 1991. 256–258 l.
39. A Lendva-vidéki magyarok XX. századi kivándorlása, és kapcsolatuk a szülőfölddel. Muratáj 1991. 2. Lendva, 1992. 52–65 l.
40. Stoletne ljudske dragocenosti v heteški hiši v Kamovcih (Kámaháza). Vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 7. Szerk.: Irena Keršič. Ljubljana, 1991. 109–115 l.
41. A dobronaki, kebelei és filóczi (egykor Zala vm. ma Szlovénia) parasztfazekasok termékértékesítése az 1900-as években. VII. Kézművesipartörténeti Szimpózium Veszprém, 1990. nov., 12–14. Szerk.: Nagybakay Péter – Németh Gábor, 1991. 35–39 l.
42. Iz zgodovine lončarstva lendavskega območja (18.–19. stoletje) Etnolog 52. Ljubljana, 1991. 130–163 l.
43. A Kanizsa környéki végházak helyzete a vár 1594–96 közötti protokollumai tükrében. Zalai Múzeum 4. Zalaegerszeg, 1992. 29–34 l.
44. A kender termelése és feldolgozása Letenyén II. A szövés és a késztermék. Zalai Múzeum. 4. Zalaegerszeg, 1992. 269–301 l.
45. Adatok az Alsólendva (Lendava) vidéki fazekasság XVIII–XIX. századi történetéhez. Zalai Gyűjtemény 35. 1994. Zalaegerszeg, 47–92 l.
46. Lendva-vidéki magyar kivándorlók. Honismeret 1994. 4. Budapest, 41–46 l.
47. Zalai takács- és parasztszöttek. Szöttek tegnap és ma. Szerk.: Flórián Mária, Heves, 1994. 49–57 l. + 50–65. fotó.
48. Radamos benépesedése, gazdasági és társadalmi viszonyai a XVIII–XIX században. Tanulmányok a szlovéniai magyarság tárgyköréből. XIV. Szerk.: Juhász Gyula Budapest, 1994. 19–86. l.
49. Der kroatische Nationalitätentag im Molnári im Jahre 1993. A horvát nemzetiségi nap Molnáriban 1993-ban. Megjelent a Kultúrák találkozása: – Kultúrák konfliktusai c. kongresszuson elhangzott előadásokat tartalmazó kötetben. Szerk.: Krupa András – Eperjessy Ernő – Barna Gábor. Békéscsaba-Budapest, 1995. 383–385. l.
50. Oromfalas házak Kiskanizsán. Pannon Tükör. Nagykanizsa, 1996. 2. 48–54 l.
51. Miként kontyolták a hetési asszonyokat? Muratáj

- 1996/2. 69–72. l. Lendva.
52. Klasszicista és klasszicizáló oromfalas házak Kiskanizsán. Zalai Múzeum 7. 1997. 101–121. l. Az 1996. okt. 17–18-án a Nemzetközi Történettudományi és Helytörténeti Konferencián elhangzott előadás.
53. A kapcai „fakonty” – Miként kontyolták a hetési

**Kiállítási vezetők:**

1. Thúry György Múzeum állandó kiállításának vezetője. Budapest, 1954.
2. Percz János kiállítása. Nagykanizsa, 1969.
3. Ósze András kiállítása. Nagykanizsa, 1975.
4. Ósze András kiállítása a Múcsarnokban. Budapest, 1977.
5. A Mura menti horvátok élete és népművészete. Nagykanizsa, 1979.
6. A paraszti famegmunkálás művészete Zala megyében. Nagykanizsa, 1978.
7. Zala megye népművészete. Szentés, 1982.
8. Zala megye népművészete. Balassagyarmat, 1983.
9. Erdő és ember Zalában. A Thúry György Múzeum állandó kiállítása. 1983.
- asszonyokat? – Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények 1997/2. Szombathely, 57–61. l.
54. Ženska nosa iz 19. stoletja iz madžarskih vasi v okolici Lendave v. etnološki zbirki Pokrajinskega Muzeja Murska Sobota. Pokrajinski muzej Murska Sobota Katalog stalne razstave 1997. Murska Sobota 249–254. l.

